Smålands Gille i Lund

I februari 1950 utsändes ett upprop undertecknat av 28 kända smålänningar i Lund. De första meningarna löd: "Undertecknade önskar samla smålänningarna i Lund i en gillesförening, och intresset härför synes vara stort. Även om våra i Lund bosatta landsmän trivas jättebra här, så är dock känslan för hembygden stark hos oss alla. De flesta av oss vill därför gärna upprätthålla kärleken till Småland med dess andliga och materiella värden till gemensam nytta och trevnad." Därför inbjöds till ett sammanträde i Akademiska Föreningens lilla sal på S:t Sigfridsdagen den 15 februari för att bilda Smålands Gille i Lund.

Bland undertecknarna fanns disponenten Otto Bengtsson, historieprofessorn Gottfrid Carlsson, inspektor i Smålands nation, skohandlaren Gerhard Elfström, tobakshandlaren Torsten Gustafsson, musikdirektören Torsten Hagnell, farmakologie kandidaten Sara Lundborg, domprostinnan Elsa Newman och Akademiska Föreningens edil Viktor Rydquist.

Vid mötet Sigfridsdagen talade fil dr P G Vejde från Växjö över ämnet "Strövtåg i Småland", men framför allt konstituerades gillesföreningen. Ändamålsparagrafen blev: "Gillets ändamål är att till gemensam nytta och trevnad uppehålla känsla och intresse för Smålands andliga och materiella kultur".

Paragraf 2 inleddes med meningarna: "Medlemskap i Gillet kan vinnas av i Lund eller dess omnejd bosatta personer, som äro födda i Småland och på Öland eller där under flera år haft sin verksamhet eller som genom äktenskap äro förenade med någon inom endera av dessa provinser född person. Därjämte fordras att hava fyllt 21 år och äga ett oförvitligt rykte". I fråga om sammanträden stadgades: "Gillet skall hålla två ordinarie årligen: Sigfridsdagen omkring den 15 februari, Gillets högtidsdag, och höstsammanträde samt ytterligare sammanträden enligt styrelsens valfria beslut".

Till ordförande valdes Otto Bengtsson. Han kom från Värend, hade varit folkskollärare och blev sedan cykelfabrikör. Han var också känd som aktiv folkpartist. Bengtsson var ordförande i 16 år. Av intresse är att Bengtsson hade en sonson som heter Bo Estner, aktiv i Smålands Gille ett halvsekel senare. Bland annat är det han som byggt upp en hemsida för Gillet. Men då uppstår frågan varför han heter Estner och inte Bengtsson. Svaret är att Otto Bengtssons hustru hette Ester, och därifrån kommer namnet Estner.

Vice ordförande i Gillet 1950 blev Sara Lundborg, också mycket trogen på sin post. Till sekreterare utsågs Carl-Göran Ljunggren, som hade uppdraget i 25 år. Mest långvarig blev dock kassören, Torsten Gustafsson. Han stannade på sin post i över 40 år. Dessutom blev hans tobakshandel vid Skomakargatan en samlingspunkt för Gillet. En annan viktig medlem var Göte Bergström. Han var revisor och dessutom en mycket duktig tecknare, som förevigade medlemmarna och deras utflykter i Småland. För en större allmänhet i Lund blev han känd, då han var en av de fyra första vpk:are som kom in i Lunds kommunfullmäktigeförsamling.

Apladalen 2011. Smålands Gilles ordförande Sverker Oredsson och den länsman som från en kunglig skrivelse förkunnade för Per och Kersti att nödmynten inte längre hade något värde. Händelsen är skildrad av Carl Snoilsky i Svenska bilder.

Otto Bengtsson efterträddes 1966 som ordförande av Arne Lindström. Denne, student från Växjö och Smålandskurator 1952, var lärare i bland annat historia vid Katedralskolan. Dessutom var han en av LUGI:s främsta idrottsledare. Han var också känd som ledare för ambitiösa skolresor till viktiga kulturcentra i Europa. Arne Lindströms tid som ordförande i Gillet blev osannolikt lång, ända fram till år 2008. Då avled han plötsligt och efterträddes av Gillets vice ordförande, Olof Åshuvud, bördig från Kulltorp i nuvarande Gnosjö kommun och Smålandskurator 1955. Då Olof Åshuvud avgick som ordförande 2011 efterträddes han av Sverker Oredsson med ett förflutet i Jönköping.

I Gillets programverksamhet uppmärksammas de stora smålänningarna. Den störste av dem alla, Carl von Linné, ägnades flera föredrag, särskilt vid Linnéjubiléerna 1957, 1978 och 2007. Landskapets stora författare har fått särskilda program: Erik Stagnelius, Viktor Rydberg, Pär Lagerkvist, Vilhelm Moberg, Elin Wägner, Alf Henrikson och Astrid Lindgren. Även en känd Skåneförfattare behandlades men då var det fråga om Fritiof Nilsson Piratens tid i Tranås. Esaias Tegnér, både lundaprofessor och Växjöbiskop och framför allt skald, har uppmärksammats.

På samma sätt har det varit program om de stora konstnärerna Albert Engström, Döderhultaren, John Bauer, Georg Pauli och Sven Ljungberg. Bonadsmål-

ningarna i Sunnerbo har ägnats en sammankomst. Helt nyligen har Hedvig Hedqvist talat om den småländska traditionen i fråga om möbeldesign med särskilt fokus på Bruno Mathsson. Den småländska glaskonsten och glasindustrin har behandlats av ett par av Gillets medlemmar, kulturgeografen Olof Nordström och ekonomihistorikern Olle Krantz.

På musikområdet har Gillet haft föredrag om Kristina Nilsson och Otto Lindblad. Smålandssången *Röd lyser stugan* har blivit Gillets signaturmelodi, och den sjungs i stort sett vid varje sammankomst. Med särskilt inlevelse sjöngs sången 1951. Då var sångens författare, Linnea Andrén, född Widéen, närvarande. Torsten Hagnell, Karl Axel Thunander och Marie-Anne Radby har själva sjungit och lett gemensam sång.

Under senare decennier har flera landshövdingar och biskopar gästat Gillet. Några av dem finns med i denna bok: landshövdingarna Gösta Gunnarsson, Anita Bråkenhielm, Bengt Holgersson, och Mats Svegfors och biskop Fredrik Modéus. En särskild relation har Gillet haft till Bengt Hallgren, emeriterad biskop och före biskopstiden domprost i Växjö. Han och hans hustru har varit synnerligen aktiva medlemmar i Gillet, och Bengt har lett vespergudstjänster.

Flera personer med politisk bakgrund har kommit till Gillet. Allan Larsson, tidigare finansminister, blev i mogen ålder ordförande i Lunds universitetsstyrelse. Där gjorde han en viktig insats för att ESS, European Spallation Source, skulle förläggas till Lund. I universitetsledningen samarbetade han nära med Göran Bexell och Björn Wittenmark. Bexell har i Gillet talat över ämnet "Mina småländska universitet". Nyligen kom Thage G Peterson till Gillet och talade om sin livsväg från det småländska Berg till posterna i Stockholm som statsråd och talman.

Ett frekvent inslag i programmen har varit vårvesper i Bosebo kyrka eller i någon annan kyrka i Lunds närhet. Andakten har då i allmänhet letts av präst med småländsk bakgrund. Kalas på ostkakor gjorda av Lena Larsén, Valborg Lindgärde och Karin Wittenmark håller på att bli en stadgad vårtradition.

Under Gillets första decennier ägde sammankomsterna rum på många skilda platser. Några år var mötesplatsen Siriusorden i västra stadskärnan. Under senare tid har platsen blivit restaurang Finn Inn, som tillhandahållit möteslokal och god mat.

Gillet har ganska frekvent gjort en- eller tvådagarsresor med buss i Småland. Under senare år har vi besökt bland annat Jönköping och Visingsö, Värnamobygden, Växjö, Kalmar, Eksjö och Oskarshamn. Resorna har givetvis haft mål, men även vägen mellan platserna har varit informativ.

Den sociala samvaron i Gillet är viktig, och varje möte har ett småländskt tema. Ofta är det också en smålänning som förmedlar kunskapen.

Gillet har i dagsläget cirka 140 medlemmar. Roligt är att mötena är välbesökta med 40 à 80 personer närvarande. Sex programpunkter per år är det normala. Vanlig är följande mötesordning: Föredrag, mat med så småningom kaffe. Vid kaffet frågor till föredragshållaren eller kommentarer. Ganska ofta får medlemmar också presentera sig själva och den småländska anknytningen.

Kaffe och våfflor på Åminne bruk 2011 – ett välbevarat och intressant industriminne och museum över den småländska järnhanteringen.

Ett verksamhetsår kan se ut så här, och jag väljer 2015: 9/2 Professor Bibi Jonsson talar om "Elin Wägner och Småland". 18/3 Mikael Holmström, säkerhetspolitisk reporter, berättar om sin mor "Britta Holmström – IM:s grundare". 7/5 Vårfest i Västerkyrkan med textläsning, orgelmusik och ostkaka. 5/9 Utfärd på temat "Slottshistoria och konst" med innehåll: Virestad och Pehr Hörbergs altartavla, Huseby herrgård och Växjö domkyrka. 15/10 Redaktör Lars Gunnar Erlandson talar över ämnet "Mitt liv som röst – Trettio år i världen". 11/12 Julfest med som talare Ami Lönnroth och Per Eric Mattsson och ämne "Wendela Hebbe – prästdottern som bedårade biskop Tegnér men blev anställd av hans ärkefiende Hierta".

Självfallet består styrelsen av smålänningar som är lundensare. 2016 års styrelse har följande utseende: Sverker Oredsson, ordförande med bakgrund i Jönköping, Ingmar Karlsson, vice ordförande, från Burseryd, Lena Larsén, sekreterare, Ryssby, Björn Wittenmark, kassör, Växjö, Karin Wittenmark, Braås, Gun Lillienau, Jönköping, Folke Lindgärde, Alvesta, Eric Nicander, Värnamo, Anders Axelsson, Växjö, Lars Micael Adrian, Skatelöv. Den smålandskunnige ser att Kalmar län saknar representation i styrelsen, men det kan avhjälpas, för ordförande i valberedningen är Håkan E Wilhelmsson från Påryd i Kalmar län.

Kunskap om Smålands Gille i Lund finns i protokoll och annat material tillgängligt på Arkivcentrum Syd i Lund.

Sverker Oredsson